

HANDLEIDING COLLECTIEVERWERVING

Inhoud

Inleiding	3
Doelgroep	3
Doel	3
Participatief verzamelen	3
Bevindingen	4
Eigen aanvullingen en aantekeningen	9
Tips & tricks	11
Objecten in brede zin	12
Participatief	12
Aankoop, bruikleen en schenking	12
Een voorbeeld	12

Bijlagen

Bijlage I Het onderzoek voor Stadsmuseum Woerden	14
Bijlage II Oral History, Storytelling en Spoken Word	22
Bijlage III Films maken	24
Bijlage IV SMW Toestemmingsverklaring gebruik beeldmateriaal en interviews	26

Colofon

Opdrachtgever: Stichting Stadsmuseum Woerden

Projectleiding, tekst en ontwerp: Teatske de Jong - Ontwerpbureau de2dames

Redactie: Niek de Kort - SHHV, Arja van Veldhuizen - Stadsmuseum Woerden

Eindredactie: Anne Marieke den Haan - Stadsmuseum Woerden

Films: Stephan Verveen - Funnelvision

Onderzoekers en scripts: Rowena Kemkes, Willemijn Bankí - Stadswandelingen Utrecht, Mats Jacobs, Teatske de Jong

Mei 2022

Inleiding

Stadsmuseum Woerden wil op de zolder een vaste presentatie maken, getiteld 'Verhaal van Woerden' over de geschiedenis van Woerden en omstreken. Tijdens het maken van het projectplan wees nader onderzoek van de collectie uit dat er leemtes zijn om het 'verhaal' goed en aansprekend te kunnen vertellen. Om onderzoek te doen naar collectieverwerving heeft het museum een subsidie verworven van de provincie Utrecht. Een van de voorwaarden hierbij is dat de resultaten van het onderzoek gedeeld worden met het Netwerk Kasteel- en Streekmusea tijdens een bijeenkomst.

De meeste musea en aanverwante organisaties hebben overvolle depots en tegelijkertijd flink wat gaten in de collectie om het verhaal of deelverhalen aanschouwelijk te kunnen vertellen. Dat betekent dat er nieuwe of aanvullende collectie verworven moet worden.

In het kader van het delen van kennis en expertise is aan Stadsmuseum Woerden ook gevraagd een handleiding samen te stellen zodat het wiel niet steeds opnieuw hoeft te worden uitgevonden. Het is deze handleiding die hier nu voor u ligt.

Doelgroep

Deze handleiding is bedoeld voor medewerkers en vrijwilligers van het netwerk Streek- en Kasteelmusea van de provincie Utrecht. Dit gaat met name om de kleine en middelgrote organisaties.

Doel

Doel van de handleiding is richting te geven aan onderzoek rondom geconstateerde hiaten in de collecties. Het gaat dan om objecten met verhaalkracht. Objecten (in brede zin) als verhaaldragers die het verhaal dat de organisatie wil vertellen kunnen ondersteunen en onderbouwen om het verhaal voor publiek inzichtelijk, begrijpelijk en beleefbaar te maken.

Participatief verzamelen

Voor dit onderzoek zijn we uitgegaan van participatief verzamelen. Niet het museum bepaalt wat het verhaal is, maar vraagt anderen wat zij vinden dat in het museum verteld zou moeten worden. Het is een methode die richting kan geven aan het verhaal dat het museum gaat vertellen met als doel dat iedereen in de samenleving zich gerepresenteerd voelt en weet in dat verhaal.

Participatief verzamelen vraagt om een open grondhouding en oprechte nieuwsgierigheid naar wat de ander te vertellen heeft. Het vraagt een andere manier van denken en doen dan gebruikelijk in museumland, maar levert uiteindelijk grote en wederzijdse betrokkenheid op. Stadsmuseum Woerden krijgt al via andere kanalen te horen dat de gesprekken gewaardeerd worden.

Bevindingen

Uit het onderzoek van het Stedsmuseum Woerden is het volgende naar voren gekomen:

- * Participatief verzamelen is zeer de moeite waard, het levert veel 'goodwill op', en het verruimt je blik op de verhalen die er leven. Het kost wel tijd en geduld omdat je investeert in het leggen van relaties buiten het museale veld. Ook vraagt deze manier van onderzoeken een andere werkwijze dan gebruikelijk in de museumwereld. In ruim vier maanden hebben we in Woerden de eerste stappen kunnen zetten en dat heeft al veel 'goodwill' opgeleverd.
- * Veel mensen denken in gebeurtenissen, in oorzaak en gevolg, in teksten, en niet in 'spullen' die dat ondersteunen. Het denken in spullen is een typisch museumverschijnsel, musea bestaan (meestal) door hun collectie. En objecten zijn dragers van verhalen. Het was daarom niet altijd eenvoudig het doel van het onderzoek aan de participanten duidelijk te maken.
- * Het museum wordt een enkele keer als overheid gezien en daarom soms wantrouwend bekeken. Het is goed om je dat bewust te zijn. Het is ook begrijpelijk, immers het Stedsmuseum kan niet bestaan zonder gemeentelijke subsidie, gemeenschapsgeld. Maar het museum is wel een onafhankelijk instituut in beleidsstrategie en uitvoering.
- * Voorkennis van de onderzoekers over het thema of onderwerp is nodig, maar kan ook een valkuil zijn. Het gevaar is dat je blijft hangen in 'schriftelijke bronnen'.
- * Contact leggen met de eerste cirkel rondom het museum, de erfgoedgemeenschappen en 'kenners' bleek eenvoudig. Om volgende cirkels te bereiken, zoals bijvoorbeeld 'ervaringsdeskundigen', 'geïnteresseerden' en 'verzamelaars' leverde de 'via-via' weg het meeste op.

- * In eerste instantie is vooral het aangaan van een relatie van belang, elkaar vertrouwen in wederzijdse bedoelingen en respect hebben voor elkaars insteek. Bezitters van objecten hebben een emotionele band met dat object, het is onderdeel van wie ze zijn. We hebben ervaren dat het beter werkt om eerst te luisteren en elkaar beter te leren kennen en pas bij een volgend contact richting collectioneren te komen. Dat vraagt om meerdere ontmoetingen.
- * Aan de andere kant kan het ook zijn dat mensen de waarde niet inzien van een object dat voor het museum veel verhaalkracht heeft. Wat voor de bezitter iets 'gewoons' is, blijkt voor het museum soms interessant vanwege het achterliggende verhaal.

In bijlage I wordt het onderzoek nader toegelicht.

Boven: De Gildekist in de Vroedschapszaal van Stadmuseum Woerden. Een zeer waardevol object, daar is geen twijfel over.

Rechts: Zomaar een oude koffer. Maar stel nu dat deze koffer gebruikt is door een Woerdense grootvader die moest onderduiken in WOII?

1.

Neem de tijd voor collectieverwerving en het leggen van contacten. Het is waarschijnlijk een open deur, maar relaties aangaan kost tijd.

Bedenk niet pas een maand voor opening van je tentoonstelling dat je nog wat nodig hebt.

2.

Praat met het onderzoeksteam over het idee achter en de werkwijze voor participatief onderzoeken en verzamelen. Het is gestoeld op wederkerigheid.

Zo vraagt het museum inbreng van de gesprekspartner. Maar wat wil de gesprekspartner van het museum? Ofwel wat kan het museum bieden in ruil voor tijd en bijdrage van de gesprekspartner?

3.

Breng de erfgoedgemeenschappen en de stakeholders van je organisatie in kaart en maak een overzicht van de contactgegevens.

Let op de AVG-eisen in dit verband! Strooi die gegevens niet zomaar rond.

Maak erfgoedgemeenschappen vroegtijdig deelgenoot van het proces. Als het project ook hun 'kindje' is, zijn ze meestal zeer gemotiveerd om te helpen.

4.

Krijg in hoofdlijn duidelijk wat het (deel) verhaal dat je wilt vertellen.

Die hoofdlijn kun je zelf bepalen, maar bij participatief onderzoek gaat het juist om luisteren naar wat anderen, erfgoedgemeenschappen, stakeholders en particulieren, belangrijk achten voor het verhaal. Zo maak je het een gedeeld verhaal, waarin velen zich kunnen herkennen.

5.

Baken het onderwerp af, probeer niet alles tegelijk boven tafel te krijgen.

Het helpt enorm als 'kenners' je vooraf de basisinformatie vertellen. Verhalen horen scheelt boeken lezen.

Bereid je voor met basiskennis maar graaf niet te diep, laat je inspireren en verrassen door wat anderen aandragen.

6.

Leg contacten, ga het gesprek aan, vraag de ander wat die kan bijdragen aan het 'verhaal'. Laat zien dat je geïnteresseerd bent in de ander en diens verhaal.

Goed luisteren levert op dat je merkt wat echt belangrijk is voor je gesprekspartner.

Je verzamelt niet alleen informatie en verhalen, maar ook goodwill!

Maak zo goed mogelijk duidelijk waarom je zoekt en wat je met het gevondene wilt doen.

Gebruik je het voor een tentoonstelling, presentatie of onderzoek?

7.

Inventariseer wat er in de collectie mogelijkwijs ontbreekt.

Bedenk of je fysieke aanvullingen wilt hebben in de vorm van een aankoop of schenking. Of is bruikleen, al dan niet langdurig, ook een optie?

Wat zijn voorwaarden voor verwerven? Wat zijn de opties qua opslag en beheer en behoud?

8.

Vraag of je gesprekspartner anderen kent die ook verhalen of stukjes verhaal kunnen toevoegen. Mogelijk ook mensen die er anders over denken?

Contactpersonen vragen naar hun netwerk, hun vrienden- en kennissenkring, levert vaak contacten op met personen die niet meteen in beeld zijn, zoals: 'ervaringsdeskundigen', 'geïnteresseerden' en 'verzamelaars'.

9.
Leg alle gesprekken vast, hetzij in een schriftelijk verslag, hetzij met een opname.

10.
Maak voor verslaglegging en overdracht aan anderen zo mogelijk foto's van de gesprekspartners. Vraag wel om toestemming. Indien er objecten zijn, maak dan ook foto's van de objecten in die omgeving.

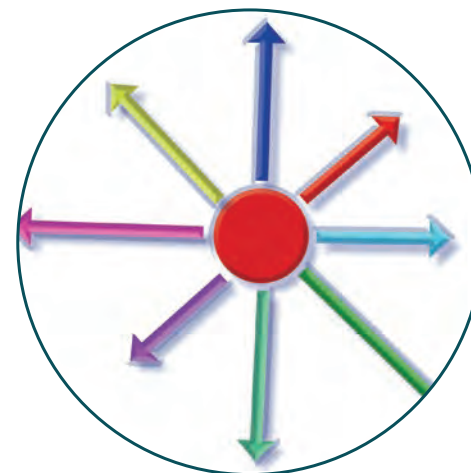
Zie dit puur als aanvulling op de verslaglegging. Dergelijke foto's zijn zelden geschikt voor toepassing in presentaties.

11.
Maak lijsten van objecten die je hebt gezien, waar je over hebt gehoord of waar je aan gedacht hebt tijdens de gesprekken die je hebt gevoerd.

Destilleer hier een wensenlijst uit. Welke objecten wil je echt graag voor jouw organisatie verwerven?

Een object verwerven kan via aankoop, schenking of bruikleen (lang en kort) zijn.

12.
Organiseer van hieruit nieuwe acties. Welke contacten heb je in deze vervolgstap nodig en hoe kun je ze bereiken?

Een extern deskundige op het gebied van participatief verzamelen kan zeker bijdragen aan deze stap. Landschap Erfgoed Utrecht kan je helpen met dergelijke deskundigen in contact te komen.

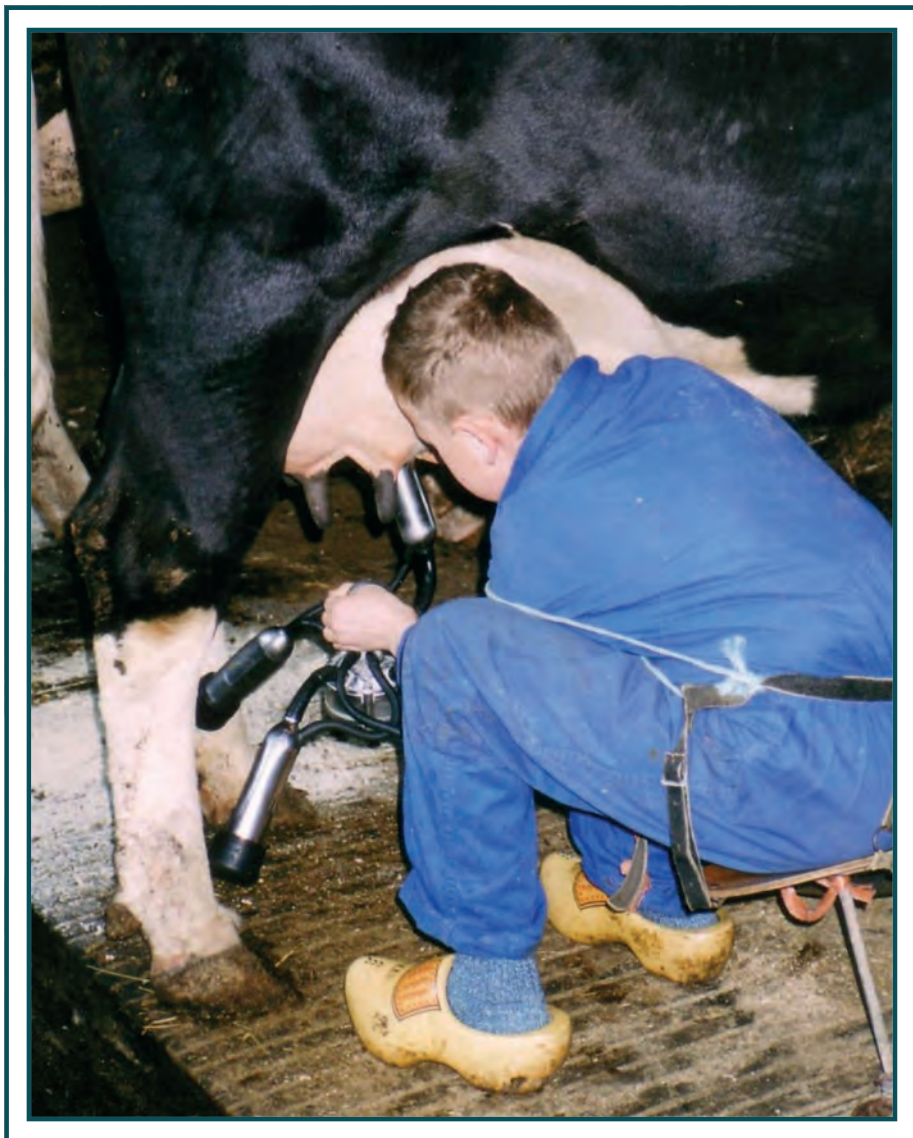
Eigen aanvullingen en aantekeningen

Tot slot

Houd alle contacten die je hebt gelegd warm, stuur ze een bedankje, neem na een tijdje weer eens contact op. Het kan zomaar zijn dat ze dan weer een nieuw puzzelstukje kunnen leveren, een nieuw contact kunnen aandragen. Doel is betrokkenheid ontwikkelen tussen het museum en de mensen over wiens geschiedenis of getuigenis het gaat.

Tenzij anders vermeld komen de beelden van Shutterstock

Rechtsboven: Model Eva Waldschmidt poseert als melkster | Nationaal Archief nr. 190-1013 |
foto: Willem van de Poll
Linksonder: Bron: https://www.boeren.online/b_picture/1223/
Rechtsonder: Inspiratiesessie in de Vroedschapszaal vooraf aan de tentoonstelling 'In Den Vreemde, tien textielkunstenaars en de reizen van Bonifatius' in Stads museum Woerden, maart 2020 (net voor de 1e lockdown).

Tips & tricks

- * Het helpt als je iets weet over het soort objecten dat je kunt verwachten. Zo is het fijn als je weet wat een melkkrukje is en je ook nog weet dat er eenpoters, tweepoters, driepoters en vierpoters bestaan en dat iedere melker een voorkeur heeft. En ze bestaan zelfs met een vering en/of een tuigje voor om je achterwerk.
- * Wat in het museum een helder verhaal en werkwijze lijkt, is voor mensen buiten de muren niet altijd in- en overzichtelijk. Zij kennen vaak niet de processen die horen bij verzamelen en presentaties ontwikkelen. Het is dan ook een leerproces om daarin steeds beter jezelf uit te leggen, de redenen voor het gesprek te duiden en verwachtingen te managen.
- * Luisteren en interesse tonen is een groot goed. En doorvragen zonder meteen alles te willen weten. Neem wat je hoort serieus, het is zoals je gesprekspartner het zich herinnert.
- * Tweede of derde gesprekken leveren nogal eens veel meer op.
- * Wees bij gesprekken niet te voorzichtig. Je kunt gesprekspartners wel uitnodigen, uitdagen en voorbeelden geven.
- * Bij je zoektocht naar objecten ligt de focus op wat je nodig hebt voor je verhaal. Maar houd je blik breed, want wellicht heb je in de toekomst andere objecten nodig.
- * Bij het leggen van het contact leg je wel uit waar je voor komt, maar doe dat vooral niet te nadrukkelijk om het ongemak over 'shoppen' weg te nemen. Het is beter om in een eerste contact vooral te luisteren en zo te investeren in de relatie. In latere gesprekken kun je dan aansturen op je verzamelvraag.
- * Je hoeft niet alles meteen fysiek in de collectie op te nemen. De meeste depots hebben beperkt ruimte. Je kunt ook alleen identificeren en documenteren wat je in de toekomst wellicht zou willen aan de collectie zou willen toevoegen.
- * Groepsgesprekken kunnen heel nuttig zijn. Horen vertellen stimuleert het geheugen, de verhalen komen dan meestal vanzelf los. Speel zo concreet mogelijk op de verbeelding in. Gebruik bijvoorbeeld als start een object dat erg gewoontjes lijkt maar waar wel een mooi verhaal bij hoort. Een eigen ervaring met losgeweekte herinnering aan een object, geur of geluid kan ook uitstekend helpen.
- * Oral History is een zeer interessante bron van persoonlijke geschiedenissen. Zo kan het veel inzicht geven door dezelfde gebeurtenissen door verschillende personen te laten vertellen. Samen geven zij inzicht in allerlei nuances in samenlevingen.
- * Opnames van verhalen zijn verzamelitems op zich. Bedenk wel dat het geheugen maar enkele generaties teruggaat. Daarna wordt het overlevering. Ook kunnen verhalen van mensen in de loop der jaren steeds fraaier worden, dramatischer, positiever of juist negatiever en algemener. Maar ga altijd uit van de goede bedoelingen van de verteller.
- * Voor jongeren kunnen vertelsessies met methoden als 'Storytelling' of 'Spoken Word' goed ingezet worden. Je gebruikt het Spoken Word om de jongeren tot actief meedenken aan te zetten. Het is dan wel zaak om hiervoor de hulp van een Spoken Word artiest of voordrachtskunstenaar in te roepen. Zie bijlage II voor een korte toelichting.
- * Een brainstormdag met de eerste kring gesprekspartners uit verwante organisaties kan je snel heel ver brengen. Het is een efficiëncyslag in een proces dat tijd en geduld kost. Wees gastvrij en leg je gasten in de watten, dat helpt.

Objecten in brede zin

In het onderzoek voor Stads museum Woerden zijn we uitgegaan van objecten in brede zin: naast materiële cultuur, tastbare objecten die ruimte innemen, ook materiaal als foto's, (bouw)tekeningen, kaarten, charters (documenten) of bewegend beeld. Daarnaast is het goed om de immateriële cultuur mee te nemen: tradities, gewoontes, geuren, geluiden, tactiele ervaringen en gesproken tekst-verhaal-herinnering-gedachtes-ideeën.

Participatief

Het onderzoek van Stads museum Woerden is voor zover mogelijk participatief uitgevoerd. Dat houdt in dat wij vertegenwoordigers van erfgoedgemeenschappen en particulieren gevraagd hebben naar hun verhaal, wat zij van belang vinden om te vertellen. Daarbij hebben we ook verteld waarom we dit onderzoek uitvoeren. Waarbij het steeds van belang was om het verhaal van de ander niet in te vullen en zo min mogelijk te sturen richting dat wat het museum zelf belangrijk acht.

Aankoop, bruikleen en schenking

Voor het onderzoek van Stads museum Woerden hebben we steeds aangegeven dat we weliswaar bij verhalen ook objecten zoeken, maar dat we niet meteen op aankoop, bruikleen of schenking uit zijn. In eerste instantie wilden we horen welke verhalen er leven en welke objecten als verhaaldragers daar eventueel bij horen.

Vanuit voorkennis kun je ook een volkomen verkeerde richting op denken, doordat je niet voldoende open staat voor alles buiten het bekende kader. Door het verzamelen vanuit participatie ontstaan er nieuwe inzichten en mogelijkheden.

Een voorbeeld

Wij dachten bij ontginningen aanvankelijk dat vervenersgereedschap een goede collectieaanvulling zou zijn. Maar een kenner op het gebied van ontginningen in dit gebied vertelde ons dat er hier geen sprake is van turfwinning, maar puur van ontginning door het laten inklinken van het veen, om zo het veenmoeras geschikt te maken voor landbouw en veeteelt. Dat komt neer op graven van weteringen en sloten. Dat kan dus met redelijk algemeen bekend graafgereedschap.

Een andere kenner uit het gebied maakte ons bewust van het feit dat het boerenbedrijf dat op veengrond boert in deze streek van belang is en daarmee alles wat bij dat boerenbedrijf hoort. Zo zijn we op het spoor gekomen van de aardslee: een zware bak op glijders die door een paard over het land getrokken kan worden. In die bak wordt mest, vermengd met baggermateriaal uit de wateren, over het land uitgereden. De bak is zo gemaakt dat deze gemakkelijk omgekiept kan worden. Het uitrijden gaat volgens een speciale methode. Steeds wordt de bak in een schuine lijn van waterkant naar waterkant over het land getrokken en op een paar plekken wordt er dan een deel uitgekiept. Daarna wordt de hoop met een speciale riek of mestvork uitgezwaaid.

Beide verzamelaars van boerenspullen die we spraken, hebben dan zo'n aardslee. Wel een erg groot object voor het museum. Maar een demonstratie op film is wel heel informatief.

Bij die verzamelaars zagen we ook dat iedere boer in dit gebied zo zijn eigen gereedschap heeft, daar verbeteringen op bedenkt en dat dan laat maken bij de smid of een andere werktuigmaker. Wij vinden het een bijzonder inzicht terwijl de verzamelaars het de normaalste zaak van de wereld vinden en het vertellen niet waard.

Links: Een aardslee met daarin allerlei gereedschap. De slee staat in een schuit zoals die vroeger veel in de weteringen gebruikt is. Rechts: Een verzameling werktuigen uit het boerenbedrijf.

Bijlage I Het onderzoek voor Stadsmuseum

Woerden

De opdracht kende vier deelopdrachten:

- * Collectie acquireren voor minimaal twee thema's die nog niet eerder belicht zijn.
- * Minimaal vier bijbehorende korte films over de gekozen thema's produceren en content maken voor online gebruik.
- * Het ontwikkelen van een praktische handleiding voor de streek- en kasteelmusea.
- * In het netwerk van streek- en kasteelmusea een presentatie geven over het project om zo bij te dragen aan deskundigheidsbevordering.

Het onderzoek moest participatief zijn en samenwerken en informatie delen met erfgoedorganisaties in de gemeente Woerden was belangrijk.

Onderzoeksteam

Voor het project is Teatske de Jong van Ontwerpbureau de2dames aangetrokken als projectleider en onderzoeker. Zij heeft ook het projectplan Verhaal van Woerden opgesteld. Verder bestond het team uit de onderzoekers: Rowena Kemkes, archeologe, Willemijn Bánki, stadsgids in Utrecht en Mats Jacobs, afgestudeerd op publieksgeschiedenis en oud-stagiair van het museum. Hij heeft binnen zijn stage ook de collectie onderzocht op objecten voor het Verhaal van Woerden. Voor het maken van de filmpjes is Stephan Verveen van Funnelvision aangetrokken.

Namens de Stichts-Hollands Historische Vereniging (SHHV) heeft voorzitter Niek de Kort een adviserende rol op zich genomen. Daniëlle Kuijten, van Heritage Concepting en waarnemend directeur bij Imagine IC, adviseerde het team op het gebied van participatieve verzamelmethodes.

Het team is in de periode november-februari vrijwel wekelijks bijeengekomen voor overleg en afstemming, hetzij fysiek, hetzij digitaal. Hiervan zijn gespreksverslagen gemaakt.

Thema's

Gekozen is voor drie thema's: de Molukse gemeenschap, Rampen en Het buitengebied. Het zijn alle drie thema's waarvan het museum weinig of geen objecten met verhaalkracht in de collectie heeft.

De Molukse Gemeenschap

Voor dit thema is nauw samengewerkt met de Stichting Sinar Maluku, een zeer actieve stichting binnen het Woerdense, en daarom een zeer geschikte toegangspoort tot deze gemeenschap.

De filmset voor het filmpje Molukkers in Woerden met op tafel het spel 'Vraag het oma Jo'

Rampen

Woerden en omgeving zijn in de afgelopen eeuwen meer dan eens het toneel van heftige strijd geweest. De ligging, op de grens van Holland en Utrecht, is vaak van strategisch belang geweest. Macht en militair vertoon leidt vaak tot rampen voor de bevolking. Woerden is daarop geen uitzondering.

Vanuit die gedachte hebben we allerlei strijd en rampen geïnventariseerd, waaronder ook natuurrampen en mechanische rampen, zoals de treinramp bij Harmelen in 1962. Uiteindelijk is gekozen voor het uitwerken van drie rampen voor filmpjes.

Onder: Schilderij 'Beleg van Woerden' | Collectie SMW

Rechtsboven: Prent Slag bij Kruipin | Collectie RHC Rijnstreek en Lopikerwaard

Rechtsonder: 1813 Plundering van Woerden, tekening van Dirk Sluyter en Haatje Oosterhuis | Rijksstudio, publiek domein

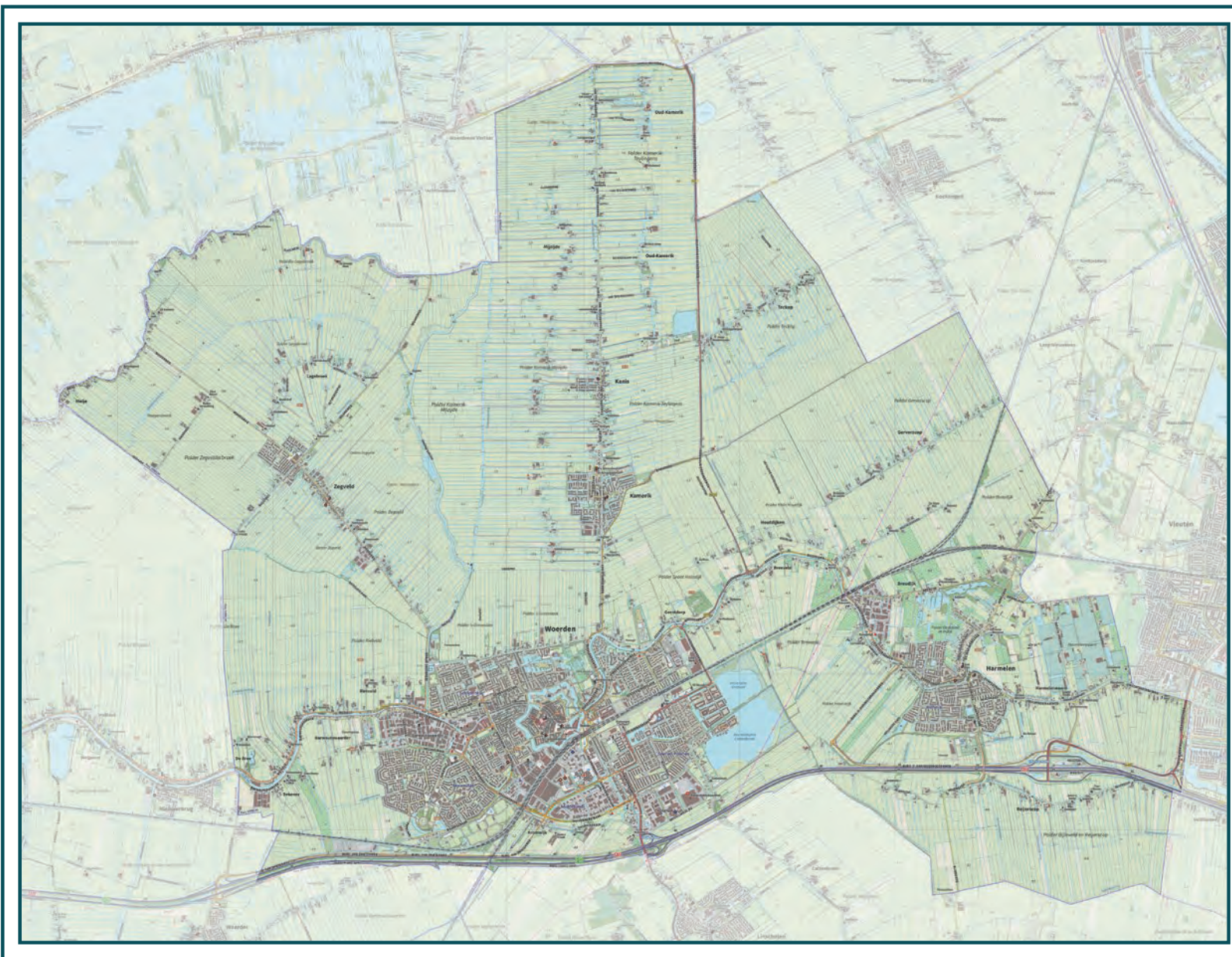

Het buitengebied

Dit thema is veelomvattend en daarom onderverdeeld in:

- * De dorpen rondom
- * De agrarische ontwikkelingen
- * Het ontstaan – ontginningen – molens en gemalen
- * Vroegste bewoning - archeologie

Het buitengebied bestaat uit de onder de gemeente vallende dorpen Zegveld, Kamerik, Harmelen en de kleine dorpen en buurtschappen: Barwoutswaarder, Kanis, De Meije, Bekenes, Breeveld, Breudijk, Cattenbroek, Geestdorp, Gerverscop, Harmelerwaard, Houtdijken, Kromwijk, Lagebroek, Mijzijde, Oud-Kamerik, Reijerscop, Rietveld en Teckop.

De grens is overigens niet heel nauw genomen. We zijn uitgegaan van een wijde cirkel rondom de stad Woerden. Voor dit onderzoek lag de focus op Zegveld en Kamerik.

Objecten

Een open oproep in de media is wel overwogen, maar niet uitgevoerd. De ervaring van het museum voor de Pop-up tentoonstelling 'geKOEsterd' maakte dat het museum huiverig is voor een overschot aan spullen die vervolgens niet aangenomen kunnen worden en waarmee je het vertrouwen weer meteen kunt verspelen. Verwachtingsmanagement van dit soort open oproepen vergt veel van het museum en levert vaak teleurstellingen op. Het kan alleen dan werken als het een goed en helder afgebakende aanpak heeft. Daarnaast ontbrak de tijd om dit proces goed te organiseren en te monitoren.

Toch zouden we op dit moment in het proces wel een open oproep willen plaatsen, maar dan zo dat er heel gericht gevraagd wordt naar soorten objecten en dan altijd in combinatie met een verhaal.

Voor de Molukse gemeenschap mochten we al in vroeg stadium een open oproep plaatsen in de nieuwsbrief van Sinar Maluku. Die is een maand later herhaald. Het resultaat is dat een aantal objecten via Sinar Maluku in bruikleen zijn aangeboden. Het gaat dan om een warmhoudketel uit de gaarkeuken van een van de kampen, een koffer die tijdens de overtocht gebruikt is (geen KNILkist) en een kruidnagelbootje dat is meegenomen tijdens de overtocht.

De oogst aan objecten is verder nog niet groot, maar er is een begin gemaakt met het leggen van relaties met verschillende groepen en personen. Ook zijn er verhalen losgekomen en gedeeld. Via de nieuwsbrief van de SHHV en de donateurs van de Stichting Hugo Kotestein is wel een open oproep gedaan. Dat heeft tot nu toe geresulteerd in één verwerving: Hein Kuiper heeft een aantal stukken kienhout geschonken. Kienhout is half gefossiliseerd hout dat bewaard is gebleven in veenlagen. In dit geval komt het uit het veen vlak bij het gemaal Oud-Kamerik.

Van Mevrouw Kastelijn-Pak zijn een aantal foto's verkregen waarvan scans zijn gemaakt.

Gebruiksrecht: Foto van boerenbruiloft | Collectie Mevr. P. Kastelijn-Pak

Schenking: Kienhout op de werkbank van Hein Kuiper | Foto Teatske de Jong

De warmhoudketel uit de gaarkeuken van een van de kampen waar Molukse inwoners zijn opgevangen in 1951

Still uit de film: Bij Marja Hanko op de thee waarin zij vertelt over allerlei objecten uit haar jeugd, waaronder de kiel en de sokken: <https://cutt.ly/sAVXiUF>

Een van de vondsten van Willemijn Banki op Catawiki: Cornelis Vreedenburgh (1880-1946) - Arbeiders op een oeverwal | bron foto: LOT-ART <https://cutt.ly/cAVCQ1u>

Mogelijk bruikleen: Resten van de Bommenwerper San Antonio Rose die op 21 februari 1944 in Zegveld neerstortte | Collectie Wout Verwey Zegveld

Marja Hanko, boerendochter uit Montfoort, heeft een vaak verstelde kiel van haar vader en een stel gestopte en aangebreide geitenwollen sokken in bruikleen gegeven.

Willemijn Bánki heeft een aantal tweedehands sites onderzocht op mogelijke objecten. Daar zijn een drietal interessante vondsten uit gekomen. De conservator kijkt of ze deze objecten kan verwerven.

Bij de twee verzamelaars van boerengereedschap is het zeer waarschijnlijk mogelijk om geschikte objecten in bruikleen te verkrijgen. Wout Verweij, verzamelaar van onderdelen van de in 1944 in Zegveld neergestorte bommenwerper B17, heeft toegezegd dat het museum van hem onderdelen in bruikleen kan krijgen.

Tot slot zijn er lijsten gemaakt van potentieel interessante objecten. Daarmee kan het museum bij aanbod in de toekomst nagaan of het geschikt is voor verwerving. Van belang is dan wel steeds dat er ook een aantrekkelijk verhaal bij is.

Voorbeeld van nog gewenste objecten: vondsten uit de huisvuilbemesting uit de grote steden van delen van de copes | Collectie mevrouw Kuiper

De filmpjes

De opdracht omvatte ook het maken van minimaal vier korte films voor gebruik op de websites van het museum en de provincie (UtrechtAltijd.nl), social media en in de presentatie.

Er zijn gezamenlijk vier onderwerpen uitgekozen om korte films van te maken. Ieder van de vier onderzoekers heeft een onderwerp tot een script uitgewerkt. Daarbij bijgestaan qua inhoud en beeld door Niek de Kort van de SHHV.

Voor alle onderzoekers was het maken van een script een nieuwe ervaring. Net als het organiseren en begeleiden van de draaidagen. De projectleider is bij zoveel mogelijk draaimomenten aanwezig geweest, zodat ze wist wat er gefilmd was. Dat maakte het beoordelen van de editconcepten gemakkelijker.

Film 1 Opgediept

Deze film verhaalt over de bijzondere archeologische vondsten van amateurarcheoloog Pieter Stoel in de Cattenbroekerplas.

Film 2 Molukkers in Woerden

Na een inleiding op de reden waarom er Molukkers naar Nederland kwamen, spelen twee Molukse ouders met twee Molukse jongeren het spel 'Vraag het oma Jo'. De jongeren vragen naar de herinneringen van de ouders aan hun begintijd in Woerden.

Film 3 Veranderend Landschap

Deze film verhaalt over de ontginningen van het veenmoeras en laat zien hoe het landschap dat toen ontstaan is, nu nog altijd zichtbaar en beleefbaar is.

Film 4 Rampspoed

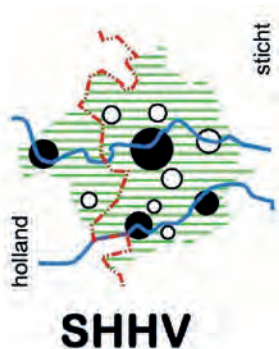
In drie aparte filmpjes komen aan de orde: Het Spaans beleg 1575-1576, De slag bij Kruipin 1672 en De Ramp van Woerden, 1813.

Samenwerking

Naast de samenwerking met de Stichts-Hollandse Historische Vereniging (SHHV) hebben we andere erfgoedorganisaties en via hen particulieren benaderd om hun visie te horen op wat het museum zou moeten vertellen over hun onderwerp.

Belangrijke basisinformatie is verkregen van het Regionaal Historisch Centrum Rijnstreek en Lopikerwaard en van de lokale werkgroepen van de Stichting Hugo Kotestein (SHK). Vooral via de SHK zijn we in contact gekomen met een aantal particulieren met goede verhalen en van verzamelaars.

Van de meeste gesprekken zijn gespreksverslagen gemaakt. In twee gevallen zijn er audio-opnames gemaakt om te bewaren als Oral History.

Er zijn gesprekken gevoerd of contacten geweest met:

Harry Streng	Agrarisch Onroerend Goed
Ruud Mees	Voorzitter van Stichting Watererfgoed Groot Woerden en vrijwilliger Stoomgemaal Kamerik-Teylingens
Jaap Oudshoorn	Penningmeester Stichting Watererfgoed Groot Woerden en vrijwilliger Stoomgemaal Kamerik-Teylingens
Frank van Rooijen	RHC Rijnstreek en Lopikerwaard
Adrie Vollerling	Stichting Agrarisch Centrum Woerden
Piet Brak	Stichting Hugo Kotestein werkgroep Zegveld
Hein Kuiper	Stichting Hugo Kotestein werkgroep Kamerik
Donald Lambert	Stichting Hugo Kotestein werkgroep Harmelen
Cees Meijers	Auteur van een drietal boeken over de geschiedenis van een groot aantal boerderijen in Kamerik.
Gerrit Boes	Eigenaar van het MIX-Museum in Harmelen
Wout Verweij	Zegveld. Heeft een uitgebreide collectie brokstukken bommenwerper B17
Pietje Kastelijn-Pak (audio-opname)	Dochter graanhandelaar Pak van De Kwakel in Kamerik en vrouw van Abraham Kastelijn, boer op de 's Gravesloot
Arie Hoogendoorn (audio-opname)	Oud bestuurder en Boer van de Boerinn, Wilhelminahoeve
Gerda Oskam	Lid van het Algemeen Bestuur namens Water Natuurlijk in het Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden
Femke Hoogenboom	Adviseur archeologie bij de Omgevingsdienst regio Utrecht (ODRU)
Adriaan Haartsen	Schrijver boek Land van Woerden (alleen gemaild)
Martien van Balgooi	Vrijwillig molenaar bij de Kockengense molen

Bert de Groot	Lid Hoogheemraadschap Waterschap en boer in Kamerik
Dick van der Panne	Oud-voorzitter Agrarisch Centrum Woerden
Klaas Chardon	Oud boer
Jan van Zijtveld	Expert rundveeverbetering en oud-boer, Stichting Agrarisch Centrum Woerden en Koeiemart
Joop van Vliet	Oud boer in de Meije en verzamelaar van boerenspullen
Marinus en Jozien Versloot	Broer en zus, ouderwetse boeren in Montfoort
Leen Verkaik	Boer van Het Beloken Land, Blokland Montfoort en verzamelaar van boerenspullen
Marja Hanco	Boerendochter uit Montfoort
Carolien van Dam	Gemeente Woerden
Femke Steenbergen	Gemeente Woerden
Kees Kentrop	Museum Ronde Venen (voormalig)
Jan van Es	Historicus en auteur, gespecialiseerd in regionale geschiedenis, waterschappen en industrieel erfgoed
Lucas Verbij	Verbij Hoogmalens (gemaild)
Thea Verkaik	Dochter Leen Verkaik, beheert de filmpjes die gemaakt zijn met boerenwerktuigen
Wilma Monincx	Weduwe Pieter Stoel
Anke Stoel	dochter Pieter Stoel
Bastiaan Stoel	zoon Pieter Stoel
Thijs van Kolschoten	Emeritus hoogleraar, Faculteit der Archeologie Universiteit Leiden
Gert van Cappellen	Drone filmer
Angela Manuputty	Sinar Maluku, voice over in het Molukse filmpje
Lea Manuputtij	Sinar Maluku
Vic Luhulima	Speler in het Molukse filmpje

Irene Merks-Telussa	Speler in het Molukse filmpje
India Reijngoudt	Speler in het Molukse filmpje
Dominique Supusepa	moeder van Maddox Wagenveld, speler in het Molukse filmpje

Bijlage II Oral History, Storytelling en Spoken Word

Oral History

Oral History (mondelinge geschiedenis) is een onderzoeksmethode die gebruik maakt van opgenomen interviews. Deze interviews geven inzicht in herinneringen van ooggetuigen aan een bepaalde gebeurtenis of periode. Met deze methode kun je door het interviewen van een ooggetuige een rol hebben in het 'vastleggen' van geschiedenis. Oral History is daarnaast bij uitstek een methode die geschiedenis verbindt met het heden en de actualiteit. Nadeel van Oral History kan zijn dat het geheugen meestal maar één generatie meegaat, en dat het daarna 'van horen' zeggen wordt.

Oral History gaat meestal aan de hand van een vooraf zorgvuldig uitgewerkte set vragen die een zo compleet mogelijk beeld opleveren. Dat kan nogal sturend werken. Het kan nuttig zijn om ruimte te houden om met de gedachtegang van de geïnterviewde mee te gaan en de vaste vragenlijst meer als leidraad te zien en niet als stappenplan. Qua soorten vragen zijn er nogal wat valkuilen, zoals: de vragen waar ja en nee als antwoord kunnen volstaan ('heeft u een fijne jeugd gehad?'), vragen waar al een mening in doorklinkt (vindt u ook niet dat ...?) en vragen die mensen sociaal-wenselijk kunnen beantwoorden (was uw man een goede boer?).

Meer informatie, nuttige tips, informatie en voorbeelden zijn te vinden op: <https://sprekendegeschiedenis.nl>

Storytelling

Met storytelling voeg je emotie toe aan je verhaal. Het is een middel om verbinding te leggen met je doelgroep. Door je boodschap te verpakken in een verhaal zorg je voor herkenning bij de lezer. Met storytelling kun je mensen raken en enthousiast maken. Doordat je inspeelt op de emotie blijft het verhaal en dus de boodschap veel beter hangen.

De basis van storytelling is:

- * Vertel een verhaal met een personage waarin je toehoorder/bezoeker zich kan verplaatsen, of waarmee je toehoorder/bezoeker binding voelt.
- * Vertel een verhaal dat op een subtiele manier inspeelt op de dromen en verlangens van je toehoorder/bezoeker, zonder dat de boodschap expliciet wordt gemaakt.

Heel informatief, met veel voorbeelden en tips, is deze site: <https://www.schrijfvis.nl/wat-is-storytelling/>

Spoken Word

Spoken Word is het gesproken woord, een dichtvorm en woordkunst, waarbij de nadruk ligt op de voordracht. Het wordt vaak gebruikt om maatschappelijke thema's op een begrijpelijke en indringende manier te laten horen. Het gaat niet per se om de spreker, maar om het verhaal. Bij spoken word is cadans essentieel en speelt interactie en reactie van het publiek een belangrijke rol.

Het is momenteel een veel gebruikte vorm om jongeren te betrekken bij de organisatie. Historisch gezien kun je het vergelijken met de rederijkers, de fluxus-beweging uit de jaren zeventig of meer recent de hip hop battles. Zie ook: <https://reportersonline.nl/spoken-word-iets-nieuws-de-mythe-ontrafeld/>

Heel informatief is de tekst van Anne Braakman: 'Word' voor woord: Spoken Word in wording'. Deze is te downloaden van de website van het LKCA: <https://cutt.ly/iALDTmt>

Geluidsopnames

Voor naslagdoeleinden is een opname met een mobiele telefoon goed genoeg. Leg de telefoon wel zo dicht mogelijk bij de spreker. Probeer omgevingslawaaï te minimaliseren.

Om Oral History opnames te bewerken, voor toepassingen of het laten horen van quotes in presentaties, is betere apparatuur nodig. Een apparaat zoals de H2Next recorder van ZOOM is redelijk betaalbaar en van goede kwaliteit. Maar er zijn meer goede apparaten. Het loont om te investeren in een set extra hulpmiddelen zoals een windkap voor de microfoon en extra opslagkaartjes.

Vraag gesprekspartners altijd om toestemming om opnames te maken en te gebruiken! In feite is een stem geluid en dus een 'bruikleen'. Bijlage IV is de Toestemmingsverklaring gebruik filmmateriaal en interviews van het Stadsmuseum Woerden. Deze mag naar de eigen huisstijl en wensen veranderd worden.

Bijlage III Films maken

Ook hier geldt dat voor naslagdoeleinden de eigen telefoon voldoende mogelijkheden biedt. Maar zodra je beeldopnames wilt toepassen in presentaties is het sterk aan te raden om hier professionals voor in te huren. Het maken van beeldopnames vraagt nogal wat extra vaardigheid en goede voorbereiding in de vorm van een script. Hieronder een voorbeeld voor een filmscript

Doel

Waar gaat de film over (thema)?

Waarom wordt de film gemaakt?

Waar wordt de film gebruikt?

Doelgroep

Voor wie is de film bedoeld?

Korte beschrijving van de film

Bijvoorbeeld bij een film over een gebeurtenis.

- * Hoe heet het, waar is het?
- * Wat is er gebeurd?
- * Hoe is het gegaan?
- * Hoe is het opgelost/afgelopen?

Vooraf bedenken

Worden er bewegende beelden gebruikt, dronebeelden, worden er foto's of objecten gebruikt (en wat voor soort objecten dan), is er één verteller of zijn er meerdere vertellers en is er een voice-over nodig?

Draaiboek

Maak een draaiboek voor de opnames, bijvoorbeeld:

- * opname periode 09:00-10:30
- * 30 minuten apparatuur opzetten en voorbereiden locatie
- * 50 min: filmen en voice-over
- * 10 min: opruimen

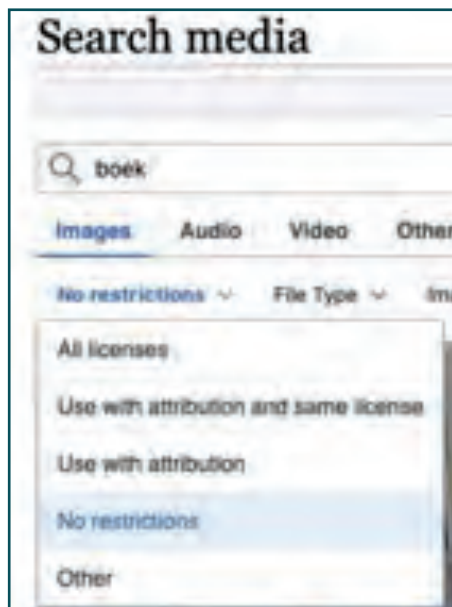
Benodigheden

Wat is er allemaal nodig om de filmopnames te kunnen maken en om te editten en monteren.

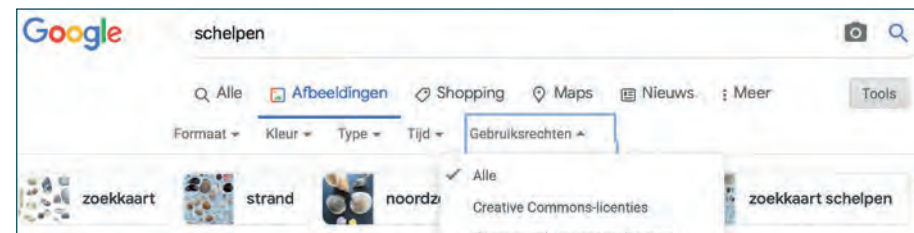
- * Titel beeld
- * Aftiteling (colofon en beeldverantwoording)
- * Objecten
- * Locaties (kaarten/coördinaten) en contactgegevens personen
- * Props (aankleding)

Stilstaand en bewegend beeld

- * Maak een helder en bij voorkeur genummerd overzicht van het te gebruiken beeld.
- * Geef daarin aan waar het vandaan komt (bron), welke credits gebruikt moeten worden en hoe het zit met gebruiksrechten.
- * Let op: de Creative Commons kent verschillende variaties, vaak moet je wel aan een vorm van creditvermelding doen.
- * Zorg ervoor dat je schriftelijke toestemming hebt van de eigenaar, fotograaf en/of filmer of maak gebruik van betaalde stockbeelden of gebruik rechtenvrije beelden.
- * Houd meteen vanaf het begin goed bij waar je beeld vandaan hebt gehaald, ook als je nog niet weet of je het daadwerkelijk gaat gebruiken. Dat kan bijvoorbeeld door steeds de URL erbij te zetten of bladzijdenummer en boektitel. Dit scheelt veel tijd met nazoeken achteraf.
- * Beeldmateriaal kan in het script verwerkt worden met bijvoorbeeld een nummering. Maar ook een thumbnail (= verkleinde versie van het origineel) opnemen in het script werkt heel goed.

Linksboven : Screenshot venster Wikimedia Commons om rechtenvrij beeld te zoeken
 Rechtsboven: Screenshot Google om rechtenvrij beeld te zoeken.
 Onder: een voorbeeld van een schema voor een script

Welke middelen	Geklokte tijd	Scene	Locatie/Beeld	Tekst
Geef aan welke middelen er worden gebruikt: beeldmateriaal zoals foto's, tekeningen, prenten e.d. maar ook een voiceover, stukje bestaande film of geluid en muziek	Spreek vooraf aan de opnames ieder stuk tekst apart in en noteer hoeveel seconden elke voice-over en verteltekst duurt. (bij benadering). Zo weet je ongeveer hoe lang de film kan worden.	Geef een korte beschrijving van wat er moet gebeuren in de scene. B.v.: Persoon A loopt naar persoon B, geeft deze iets en kijkt in de camera	Geef aan waar de opname gemaakt wordt, bijvoorbeeld met GPS coördinaten. Beschrijf of maak een schetsje over het de situatie op de set, met camerastandpunt, waar staat de spreker, wat is de achtergrond e.d.	Noteer hier de teksten. Maak aansprekende teksten die de kijker meteen bij de hand nemen. Begin bij bijvoorbeeld met: 'wel eens gehoord van', 'wist u dat', 'stel je eens voor'. Een tekst met aanloop, verloop afsluiting werkt ook goed. Geef ook aan wat voor soort tekst het is. aanduidingen VO = voiceover, V = verteller, G = gesprek tussen meer mensen.

Bijlage IV SMW Toestemmingsverklaring gebruik

beeldmateriaal en interviews

Overeenkomst voor het verlenen van toestemming voor het gebruik van een opgenomen interview en/of opgenomen filmmateriaal.

De ondergetekende,

Naam .....

Adres .....

Email .....

Telefoon .....

hierna genoemd de geïnterviewde,

en

Stichting Stadsmuseum Woerden, vertegenwoordigd door

..... (naam)

..... (functie)

hierna genoemd de verkrijger,

komen overeen dat: het interview en/of het filmmateriaal afgenomen in opdracht van Stichting Stadsmuseum Woerden, door deze gebruikt mag worden ten behoeve van museale doeleinden zoals tentoonstellingen, teksten, publicaties en soortgelijke projecten rondom mondelinge getuigenissen. Dit steeds met inachtneming van de rechten van de geïnterviewde zoals omschreven in de Wet Bescherming Persoonsgegevens. Op deze toestemming zijn de onderstaande artikelen eveneens van toepassing.

Gewenste uitsluitingen en/of beperkingen kunnen hieronder door de geïnterviewde worden gespecificeerd.

.....

De opnames zijn afgenomen in bijzijn van andere personen, te weten:

..... (naam)

..... (functie)

..... (naam)

..... (functie)

..... (naam)

..... functie)

..... (naam)

..... (functie)

Op deze overeenkomst zijn de volgende artikelen van toepassing.

Art.1 De geïnterviewde geeft hiermee tevens toestemming om het opgenomen interview/filmmateriaal op te nemen, te bewerken, te gebruiken en te presenteren. Dit met inachtneming van de geest waarin het vertelde is overgedragen en zonder de belangen en reputatie van de geïnterviewde te schaden.

Zulks onder voorbehoud van: (kruis door indien niet ingevuld)

.....

Art 2. De geïnterviewde verleent de verkrijger eveneens de toestemming om alle foto's die gemaakt zijn tijdens het interview of die door de geïnterviewde(n) worden aangeleverd alsmede aangeleverde of in bruikleen gegeven objecten te gebruiken samen met het gebruik van het interview zoals vermeld in artikel 1.

NB: van door de geïnterviewde aangedragen of in bruikleen gegeven materialen dient een gespecificeerde opgave gemaakt te worden, met bijbehorende informatie voor zover mogelijk, die geparafeerd aan deze overeenkomst wordt geniet.

Art 3. De geïnterviewde bevestigt dat het opgenomen verhaal geen inbreuk pleegt op intellectuele rechten die toebehoren aan derden en vrijwaart verkrijger voor alle aanspraken die derden zouden kunnen uitoefenen in verband met de in deze overeenkomst verleende rechten.

Art. 4. Telkens als het interview gebruikt wordt, zoals vermeld in artikel 1 en 2, wordt de naam van de geïnterviewde vermeld, behalve indien de geïnterviewde anonimiteit vraagt. NB: graag hier aantekenen.

.....

Art. 5. De geïnterviewde verleent verkrijger de toestemming om het interview in zoveel kopieën als nodig te reproduceren om het op deskundige wijze te bewaren en te beheren en er als een goede huisvader zorg voor te dragen.

Art. 6. De geïnterviewde verleent verkrijger de toestemming om kopieën van het interview in bewaring te geven aan het RHC Rijnstreek en Lopikerwaard, die zal instaan voor de bewaring en het beheer, zoals bepaald in de overeenkomst van bewaargeving.

In tweevoud opgemaakt te .....
(plaats) op ..... (datum)

Elke partij verklaart een exemplaar van deze overeenkomst te hebben ontvangen.

Handtekening geïnterviewde:

Naam: .....

Handtekening namens Stichting Stadsmuseum Woerden

Naam: .....

Set voor de opname van de rampenfilmpjes in de Vroedschapszaal van Stadsmuseum Woerden.